

Pozycja polskich czasopism i serii geograficznych w świetle baz Google Scholar

*The position of Polish geographical journals and series
as seen in the Google Scholar databases*

PRZEMYSŁAW ŚLESZYŃSKI

Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN
Warszawa, ul. Twarda 51/55, 00-818 Warszawa, e-mail: psleszyn@twarda.pan.pl

Zarys treści. W artykule przedstawiono analizę cytowań polskich czasopism i serii geograficznych opublikowanych w latach 1918–2008, opracowaną na podstawie serwisu naukowo-informacyjnego Google Scholar. W pierwszej kolejności kwerendę przeprowadzono dla czasopism ogólnogeograficznych oraz z zakresu geografii fizycznej i społeczno-ekonomicznej. Dla porównania zestawiono też wyniki cytowań wybranych czasopism z tzw. Listy Filadelfijskiej, z krajów sąsiednich oraz wydawanych w językach narodowych. Analizy ujawniły generalnie słabe, ale zróżnicowane oddziaływanie publikacji wydawanych w różnych okresach. Wykazano dominującą rolę Biuletynu Peryglacyjnego, Geographia Polonica i Przeglądu Geograficznego.

Słowa kluczowe: bibliometria, Polska, analiza cytowań, Google Scholar, wyszukiwarki internetowe, czasopisma geograficzne, historia geografii.

Wprowadzenie

Pojawianie się coraz większej liczby prac naukowych spowodowało rozwój metod bibliometrycznych, dzięki którym możliwe jest porównywanie ilościowego, a w pewnym stopniu jakościowego dorobku badawczego uczonych, instytucji oraz nośników informacji naukowej. W pomiarze osiągnięć szczególną pozycję zdobyły rankingi opracowywane na podstawie artykułów indeksowanych w bazach Web of Sciences, w tym zaliczanych do tzw. Listy Filadelfijskiej (właściwie ISI Master Journal List), czyli Instytutu Informacji Naukowej w Filadelfii (ISI), będącego częścią koncernu informacyjnego Thomson Reuters Corporation. Niedawno w Przeglądzie Geograficznym zamieszczona została analiza przeprowadzona pod tym względem dla ośrodków akademickich w zakresie geografii społeczno-ekonomicznej (Bajerski, 2008a), a wcześniej – studium G. Rackiego (2003) na temat pozycji polskich czasopism geograficznych i geograficzno-geologicznych.

Obecnie ponad 150 polskich czasopism naukowych znajduje się na Liście Filadelfijskiej (LF), ale ani jedno typowe geograficzne. Są tam natomiast wydawnictwa, w których czasem publikują geografowie fizycyści, szczególnie tytuły geologiczne (*Folia Quaternaria*, *Acta Geologica Polonica*, *Przegląd Geologiczny* i in.) oraz ekologiczne i biologiczne (*Polish Journal of Ecology*, *Wiadomości Ekologiczne*, *Chrońmy Przyrodę Ojczystą*), a także interdyscyplinarne *Polish Polar Research* i *Bulletin of the Polish Academy of Sciences. Earth Sciences*. Jak wynika z przedstawionych tytułów, w znalezieniu się na tej liście nie jest przeszkodą publikowanie wyłącznie w języku polskim. W latach 2004–2008 głównie ze względu na ocenę parametryczną, premiującą czasopisma z LF, weszło tam około 100 polskich czasopism z różnych dziedzin, głównie z nauk medycznych, przyrodniczych i ścisłych.

Od początku powstania LF jest jednak krytykowana za wybiórczość i swoistą „amerykocentryczność”. Wynika to z faktu, że nauka światowa jest w większości zdominowana przez Stany Zjednoczone, toteż największa liczba czasopism wchodzących w skład LF wywodzi się rzeczywiście z tego kraju (około 70%). Drugim, poważniejszym zarzutem jest dominująca anglojęzyczność indeksowanych publikacji, co ma pomniejszać znaczenie nauk humanistycznych i częściowo społecznych, dla których po pierwsze język narodowy jest często narzędziem opisu, a po drugie opisywane zagadnienia dotyczą spraw o krajowym, względnie lokalnym zasięgu. Ponadto szczegółowe zestawienia wskazują, że ponad 70% publikacji związanych z LF i cytowań dotyczy kilku dyscyplin: chemii, fizyki, biologii i medycyny, a dalsze kilka procent z matematyki i astronomii. Z powyższych powodów przydatność LF jest najlepsza w przypadku nauk ścisłych, dobra dla nauk medycznych i przyrodniczych, mniej przydatna w naukach społecznych, a najmniej w humanistyce.

Dyskusja ta ma szczególne znaczenie w naszym kraju, gdyż po 1989 r. dokonała lub dokonuje się reorganizacja nauki, w tym pozycji i hierarchii ośrodków oraz czasopism naukowych. Służyć ma temu m.in. wprowadzona na początku obecnej dekady ocena parametryczna instytucji oraz punktacja czasopism naukowych. Zasadzają się one na mniej lub bardziej udanych próbach sformalizowania oceny, głównie pod względem ilościowym. Jest to przedmiotem ostrych sporów w środowisku naukowym, jednak ze względu na przewagę osób reprezentujących nauki ścisłe i przyrodnicze ukształtował się model oceny, w tym czasopism naukowych, w bardzo dużym stopniu nawiązujący do wyników bibliometrycznych opracowywanych na bazie danych indeksowanych przez Instytut Informacji Naukowej w Filadelfii. Dotyczy to nie tylko czasopism znajdujących się na LF (około 7 tysięcy), lecz także wskaźników Impact Factor dla czasopism nie będących na tej liście, a obliczanych na podstawie cytowań w czasopismach indeksowanych (około 9 tys.).

W przypadku geografii sytuacja jest bardziej skomplikowana ze względu na dychotomię przedmiotową. Idąca za tym przewaga podmiotowa, w tym organi-

zacyjno-instytucjonalna geografii fizycznej w Polsce, wyrażająca się w blisko 70% udziale samodzielnych pracowników tych specjalności (według baz opi.org.pl) spowodowała, że cała geografia jest oceniana według kryteriów nauk przyrodniczych. Budzi to zrozumiały protest geografów społeczno-ekonomicznych, którzy woleliby być oceniani według kryteriów nauk społecznych i humanistycznych. W przypadku oceny punktowej postulaty te są spełniane tylko w odniesieniu do czasopism o wyraźnie niefizycznogeograficznym profilu.

Jak wiadomo, oprócz baz Web of Sciences istnieją konkurencyjne, obejmujące znacznie większe kolekcje czasopism. Obecnie największą, jak się zdaje, popularność zdobyła baza Scopus prowadzona od 2002 r. przez holenderski Elsevier, obejmująca dane z ponad 15 tys. czasopism (dwa razy więcej niż w przypadku LF). Jednak również ta baza jest „amerykocentryczna” lub „anglocentryczna”, gdyż czasopisma ze Stanów Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii stanowią ponad 50% wszystkich. Jeszcze innym rozwiązaniem jest Index Copernicus – kompleksowy system informacji naukowej powstały w Polsce, gromadzący m.in. informacje o czasopismach z dziedzin STM (Science, Technology, Medicine), głównie z krajów środkowoeuropejskich i tworzący ich ranking oparty na ocenie około 30 parametrów zgrupowanych w pięciu kategoriach: jakość naukowa, jakość edytorska, zasięg, częstość/regularność/stabilność rynkowa oraz jakość techniczna. System obejmuje informacje o ponad 2 tysiącach czasopism, w tym 1,5 tys. zagranicznych.

Wymienione bazy są prowadzone do zastosowań profesjonalnych i dlatego są niedostępne dla „zwykłego” użytkownika. Koszty subskrypcji są wysokie, toteż pełny dostęp do nich mają nieliczne instytucje. Ze względu na duże zainteresowanie informacją naukową w listopadzie 2004 r. uruchomiono więc zupełnie nowe rozwiązanie – Google Scholar, polegające na indeksowaniu publikacji bądź ich streszczeń dostępnych poprzez sieć WWW. Google Scholar jest szczególną odmianą wyszukiwarki internetowej (*quasi* bazą internetową), indeksującą tylko strony internetowe zawierające artykuły naukowe lub ich abstrakty, zwłaszcza w specjalistycznych serwisach naukowo-informacyjnych, po ich wcześniejszej rejestracji w systemie. W bazach tych zdecydowanie przeważają dostępne *on-line* artykuły naukowe lub abstrakty z największych wydawnictw naukowych, takich jak Elsevier, Wiley, Kluwer czy Blackwell. Drugą grupę stanowią artykuły i inne publikacje naukowe udostępniane na stronach internetowych instytucji naukowych. Są to m.in. monografie w postaci książkowej, które dzięki wielu inicjatywom są coraz częściej dostępne nieodpłatnie poprzez Internet do profesjonalnych zastosowań. Tylko kilka procent cytowań przypada na tzw. szarą literaturę, czyli różnego rodzaju prace na prawach maszynopisu, utrwalone w plikach PDF najczęściej na stronach instytucji naukowych.

Niewątpliwą zaletą wyszukiwarki Google Scholar jest jej powszechna dostępność, a także szeroki zasięg pod względem bibliometrycznym. Wśród indeksowanych publikacji znajdują się bowiem nie tylko te pochodzące z LF i Scopus,

a z założenia wszystkie, które zostały kiedykolwiek zacytowane w udostępnianych zbiorach. Umożliwia to przeprowadzenie bardziej wyczerpującej, praktycznie nieograniczonej kwerendy, również w odniesieniu do polskich czasopism geograficznych.

Najpoważniejsza wada wyszukiwarki Google Scholar – to brak możliwości automatycznego określenia, w jakich latach i w jakich czasopismach były cytowane poszczególne opublikowane prace. Dużym utrudnieniem w początkowym okresie istnienia było też powszechne dublowanie się cytowań i publikacji, gdyż niektóre bazy zawierały abstrakty tych samych czasopism (Jacsó, 2005) i przygotowanie danych do analizy bibliometrycznej wymagało uciążliwego „czyszczenia”. Na przykład A. Baneyx (2008) referuje wyniki badań, w których według jednego z autorów cytowania geograficzne redukowały się wskutek tego czynnika do 12% stanu wyjściowego, a według innego – do 68%.¹ Innym mniej istotnym mankamentem, który mimo upływu czasu nie został rozwiązany, jest brak możliwości automatycznego wydzielenia autocytowań. Z tego ostatniego względu bardziej nadaje się ona do oceny pozycji czasopism niż poszczególnych badaczy².

Generalnie jednak baza Google Scholar jest coraz powszechniej wykorzystywana na świecie w analizach bibliometrycznych (Murphy i Law, 2008; Smith, 2008). Co więcej, nie tylko zbiera coraz bardziej pochlebne recenzje w porównaniach różnych baz danych naukowych (Pauly i Stergiou, 2005; Friend, 2006; Kousha i Telvall, 2007, 2008), ale pojawiają się głosy o jej przewadze nad dotychczasowymi systemami, zwłaszcza w stosunku do Web of Sciences i Scopus (Belew, 2005; Walters, 2007). Na przykład W.H. Walters (2007) stwierdza, że niekonwencjonalne metody tworzenia baz Google Scholar nie wpłynęły negatywnie na stopień „pokrycia” (*coverage*) literatury naukowej względem innych baz. Na razie nie wydaje się to do końca uprawnione, z tego podstawowego powodu, że Google Inc. nigdy nie przedstawił algorytmów wyszukiwań cytowanych prac i dlatego nie wiadomo, jaka jest dokładnie reprezentatywność wyszukiwanych publikacji naukowych³. Na podstawie próbnych kwerend można jedynie

¹ Ostatnio K. Kousha i M. Thelwall (2008) najwyższy odsetek duplikatów (niecałe 10%) wykryli w naukach biologicznych, natomiast w fizyce, chemii i informatyce wskaźnik ten nie przekraczał 1%. W zbiorze zebranych danych do potrzeb niniejszego artykułu duplikaty były sporadyczne i nie przekraczały 1% rekordów.

² Jak się okazuje, problem autocytowań nie dotyczy wyłącznie autorów, ale także czasopism. M. Marcinek (2008) podaje, że czasem przybiera to nawet formy „wymuszania” przez niektóre redakcje cytowania własnego pisma w celu zwiększenia wzrostu Impact Factor. Najlepsze światowe czasopisma mają wskaźnik autocytowań blisko 20%, przy średniej 12% i medianie 9%. Ciekawe, jak ta sprawa kształtuje się w przypadku polskich czasopism, szczególnie tych, które w ostatnich latach szybko weszły do grona LF.

³ Przywoływani wcześniej K. Kousha i M. Thelwall (2008) stwierdzili, że na przykład w naukach biologicznych 68% cytowań przypada na czasopisma, 2% na materiały konferencyjne, 4% na maszynopisy większych prac naukowych, zwłaszcza doktorskich i magisterskich (*dissertation*), 3% na tradycyjne i 6% na elektroniczne książki oraz 7% na inne materiały znajdujące się w sieci internetowej (pozostałe 10% stanowią powtórzenia). Ale już w naukach chemicznych udział czasopism wyniósł 88%. W żadnej z dziedzin udział „szarej” literatury nie przekroczył 10%.

stwierdzić, że dla polskich czasopism geograficznych bazy Google Scholar są około 4-krotnie zasobniejsze niż Web of Science. Jeśli na przykład jakaś praca jest cytowana w czasopismach z LF 5 razy, to z dużym prawdopodobieństwem Google Scholar zwróci ją zacytowaną w 20 pozycjach (natomiast w porównaniu do baz Scopus wyniki uzyskane w Google Scholar nie są już o tyle częstsze, a niekiedy bywają nawet rzadsze). Przewaga Google Scholar polega na znalezieniu cytowań nie tylko w tytułach z LF, lecz w innych czasopismach, seriach, monografiach itd., nie indeksowanych w Web of Science. Generalnie, problem ten w odniesieniu do polskich wydawnictw geograficznych wymagałby bardziej szczegółowego porównania, tak jak to przedstawił w naukach geologicznych G. Racki (2001).

W Polsce serwis Google Scholar nie był dotychczas przedmiotem większego zainteresowania, być może dlatego, że ciągle jest to jeszcze wersja beta (testowa). W początkowym okresie serwis nie indeksował tylu baz co obecnie i dlatego przygotowywane na jego podstawie rankingi były traktowane jako uzupełniające (Racki, 2001). Ostatnio jednak także polska bibliometria dostrzega zalety Google Scholar (Marcinek, 2008; Osiewalska, 2008).

Ze względu na stałe doskonalenie Google Scholar można spodziewać się, że wkrótce stanie się on jednym z podstawowych systemów wyszukiwawczych na temat literatury naukowej i poważnie zagrozi komercyjnym Web of Science i Scopus.

W poniższym artykule zestawiono statystyki bibliometryczne dla polskich czasopism i serii geograficznych (sposób ich wyboru, czy też może lepiej określenia, co znaczy pojęcie „czasopismo geograficzne”, opisano dalej w odpowiednich rozdziałach). Dodatkowo zebrano dane odnośnie do periodyków pokrewnych, jak również dla porównania podano informacje o kilku wiodących tytułach światowych, indeksowanych przez Instytut Informacji Naukowej w Filadelfii, a także o czasopismach wydawanych w krajach sąsiednich i w językach narodowych. Obliczenia przeprowadzono za pomocą programu komputerowego Harzing's Publish or Perish 2.0 (bazującego ściśle na wyszukiwarce Google Scholar), udostępnianym nieodpłatnie przez Tarma Software Research Pty Ltd.

Wyniki wyszukiwań są dokładniejsze w przypadku czasopism, mniej dokładne zaś dla serii, zwłaszcza wychodzących nieregularnie. Na przykład okazywało się, że serie Monografie IGiPZ PAN, Studia Obszarów Wiejskich i Atlas Warszawy mają kilkanaście cytowań według tytułów, a nie według nazwy serii. Ze względu na porównywalność względem innych tytułów, tych przypadkowo znalezionych rekordów nie włączano do statystyk.

Wyszukiwania przeprowadzono w kwietniu 2009 r. Nie ograniczono rezultatów wyszukiwań cytowań do dziedzin przedmiotowych, w których najczęściej spotykane są prace z zakresu geografii, a więc 'Environmental Science', 'Planetary Science' oraz 'Social Science', wychodząc z założenia, że ważne jest również oddziaływanie geografii na inne obszary zastosowań. Szczegółowa analiza

otrzymanych wyników wskazuje na kilka mankamentów zastosowania programu, związanych z jakością baz danych. Po pierwsze, niezbyt dokładnie określone są daty poszczególnych publikacji. Odsetek niewłaściwych dat (średnio 5%) zwiększa się proporcjonalnie w stosunku do czasu jaki upłynął od publikacji, czyli im starsze wydawnictwo, tym większe prawdopodobieństwo uzyskania nieprawidłowego roku wydania. Po drugie, występują różne zapisy tych samych czasopism w postaci dosyć dowolnych skrótów, co wydłuża czas poszukiwań, na przykład Przegląd Geograficzny może być zapisany dosłownie, ale także jako Przegląd Geograficzny, Przegl Geograficzny, Przegl Geograf, Przegląd Geogr czy Przegl Geogr. Trzeba jednak podkreślić, że podobne niedogodności występują w przypadku korzystania z baz Web of Sciences (LF) i ScienceDirect (Scopus).

W artykule nie zajmowano się szczegółowymi wskaźnikami bibliometrycznymi, takimi jak Impact Factor (wskaźnik oddziaływania), czy Indeks Hirscha (liczba publikacji, które uzyskały liczbę cytowań równą lub większą od tej liczby publikacji). Po pierwsze, nie dysponowano dokładnymi wyliczeniami na temat liczby prac zamieszczonych dotychczas we wszystkich tytułach wydawniczych. Po drugie, w opracowaniu starano się zwrócić bardziej uwagę na siłę oddziaływania polskich czasopism i serii wydawniczych, a nie ich efektywność, która poniżej pewnego pułapu cytowań ma drugorzędne znaczenie.

Mając na uwadze powyższe zastrzeżenia, prezentowana analiza ma charakter poglądowy, nie roszcząc sobie prawa do zastąpienia istniejących sposobów oceny bibliometrycznej, szczególnie na podstawie Web of Sciences i Scopus. Ze względu na specyfikę baz danych, Google Scholar powinna być jednak wartościowym źródłem informacji o pozycji czasopism naukowych.

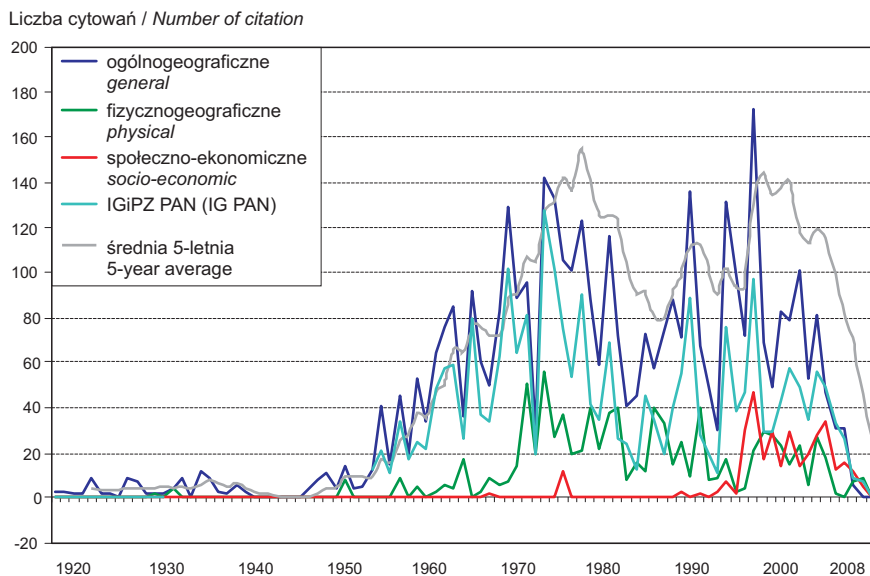
Czasopisma ogólnogeograficzne

Wyniki pomiaru cytawalności dla czasopism ogólnogeograficznych wskazują wyraźnie na wiodącą rolę dwóch periodyków – *Geographia Polonica* i *Przeglądu Geograficznego* (tab. 1). Pierwsze z nich z liczbą 1053 cytowań jest w świetle Google Scholar najbardziej dowartościowanym pod tym względem polskim czasopismem redagowanym przez geografów. Nieco mniej cytowań – 829, odnotował *Przegląd Geograficzny*, wychodzący jednak znacznie dłużej, bowiem od 1918 r. (*Geographia Polonica* – od 1964 r.).

Drugą w kolejności grupę pod względem podobieństwa cytowań stanowią warszawskie *Prace Geograficzne* (404) i *Czasopismo Geograficzne* (316). Ponadto jeszcze 6 wydawnictw odnotowało większą niż 100 liczbę cytowań. Były to w odpowiedniej kolejności malejącej krakowskie *Prace Geograficzne* (230), *Quaestiones Geographicae* (203), *Dokumentacja Geograficzna* (146), krakowska *Folia Geographica* (139 w obydwu seriach, społeczno-ekonomicznej i fizycznogeograficznej), *Acta Universitatis Lodziensis. Folia Geographica* (132 również w obydwu seriach) oraz *Annales UMCS. Sectio B* (131). W tym zesta-

wieniu bardzo niska jest pozycja *Miscellanea Geographica* (88 cytowań), jednak czasopismo to na tle innych wychodzi stosunkowo krótko, bowiem od 1984 r.

Warto zwrócić uwagę na rozkład cytowań według okresów historycznych (ryc. 1). Po pierwsze, charakterystyczna jest wysoka pozycja prac opublikowanych w latach 1960–1980. Niewątpliwie zbiega się to ze „złotym okresem” geografii polskiej, jaki miał miejsce pomiędzy kongresami MUG w Londynie (1964) i w Moskwie (1976), kiedy to Polacy nie tylko prowadzili uznawane i często pionierskie badania, ale również piastowali poważne stanowiska na międzynarodowej arenie geograficznej, co niewątpliwie miało wpływ na promocję krajowych dokonań. Jak wskazują bardziej szczegółowe wyniki wyszukiwań, niezamieszczone w tym miejscu (a łatwe do uzyskania dla zainteresowanych poprzez stronę internetową Google Scholar), są to prace cytowane w dużej mierze współcześnie, a więc te, które wniosły trwałą ślad do dorobku badawczego geografii.

Ryc. 1. Liczba cytowań artykułów zamieszczonych w polskich czasopismach i seriach geograficznych w latach 1918–2008 według baz Google Scholar (stan na kwiecień 2009 r.)

Numbers of citations of articles placed in Polish geographical journals and serial publications in the years 1918–2008, according to Google Scholar (as of April 2009)

Na tak przedstawionym tle uderza w przypadku niektórych tytułów bardzo niska liczba cytowań prac opublikowanych po 2000 r. Jest to o tyle symptomatyczne, że wyszukiwarka Google Scholar premiuje prace powstałe w najnowszym okresie, które, w odróżnieniu od minionych dekad, z oczywistych względów łatwiej są zamieszczane za pośrednictwem sieci internetowej i tym samym

Tabela 1. Liczba cytowań polskich czasopism i serii ogólnogeograficznych w bazach Google Scholar według lat

Numbers of citations of Polish general geographical journals and series on Google Scholar, by year

Tytuł / <i>Title</i>	Ogółem <i>Total</i>	Do / <i>To</i> 1945	1945– 1960	1961– 1970	1971– 1980	1981– 1990	1991– 2000	2001– 2008	Maks*** <i>Max***</i>
Geographia Polonica (r)	1053	0	0	209	371	169	209	95	41
Przegląd Geograficzny (r)	829	65	164	231	132	121	84	32	23
Prace Geograficzne (PAN) (n)	404	0	37	120	91	45	79	32	27
Czasopismo Geograficzne (r)	316	31	65	72	43	60	32	13	10
Prace Geograficzne UJ (n)	230	1	8	45	22	40	112	2	11
Quaestiones Geographicae (r/n)	203	–	–	0	89	60	48	6	27
Dokumentacja Geograficzna (n)	146	–	8	12	33	32	44	17	6
Folia Geographica. Series Geographia Socio-Oeconomica, Series Geographia Physica (Kraków) (r/n, p)*	139	–	–	26	64	30	12	7	7
Acta Universitatis Lodzianis. Folia Geographica (Physica, Socio-Oeconomica) (Łódź) (n/r, p)*	132	1	7	12	21	46	45	0	7
Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio B, Geographia, Geologia, Mineralogia et Petrographia (n/r, i)	131	–	38	17	20	13	36	7	7
Miscellanea Geographica (r/n)	88	–	–	–	–	32	34	22	5
Acta Universitatis Nicolai Copernici. Nauki Matematyczno-Przyrodnicze. Geografia (Zeszyty Naukowe UMK. Geografia) (r/n)	57	–	2	2	26	8	19	0	3
Prace i Studia Geograficzne (r/n)	52	–	–	0	15	22	12	3	5
Zeszyty IGiPZ PAN (n, x)	52	–	–	–	–	–	52	0	16
Acta Universitatis Wratislaviensis. Studia Geograficzne (r/n)	47	–	–	4	12	13	17	1	4
Geografia w Szkole (r)	34	–	3	5	2	2	18	4	5
Inne**	58	–	0	4	5	9	28	12	11
Razem	3 971	98	332	759	946	703	881	253	41

szybciej wchodzi do obiegu naukowego. Możliwe, że są to mankamenty samej wyszukiwarki, która nie indeksuje na bieżąco wszystkich prac, dlatego do wyników wyszukiwań prac opublikowanych w latach 2001–2008 należy podchodzić ostrożnie. Na przykład wydaje się mało prawdopodobne, aby artykuły i monografie opublikowane w serii *Prace Geograficzne* (UJ) były w tym okresie cytowane zaledwie 2 razy, podczas gdy za poprzednią dekadę liczba ta osiągnęła wartość 112. Generalnie jednak, gdyby nawet zakładać, że długość najnowszego okresu dobrze odzwierciedlonego w cytowaniach jest faktycznie o połowę krótszy i wynosi tylko pół dekady (2001–2005), to i tak spadek jest co najmniej zastanawiający. Stosunek prac powstałych w latach 2001–2008 do 1991–2000 dla wiodących tytułów światowych wynosi bowiem nie mniej niż 1:5.

Tabelę 1 można interpretować na różne sposoby, jednak szczególnie frapujący jest fakt, że po dodatkowych obliczeniach okazuje się, że dominująca część cytowanych prac w periodykach ogólnogeograficznych została „wyprodukowana” przez wydawnictwa Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN (w latach 1953–1974 – Instytutu Geografii PAN). Dla okresu powojennego jest to średnio 37%, a kolejno dla poszczególnych dekad: 1961–1970 – 39%,

Skróty: r – czasopisma wychodzące regularnie częściej niż raz w roku (głównie kwartalniki), n – nieregularnie, r/n – regularnie lub dosyć regularnie w dłuższych odstępach czasu (najczęściej w systemie rocznym), x – nie ukazuje się obecnie (2009), p – seria fizycznogeograficzna i społeczno-ekonomiczna obliczona łącznie, i – tomy zawierają także prace niegeograficzne.

* Krakowska i łódzka *Folia Geographica* potraktowane łącznie, bez podziału na serię fizyczną i społeczno-ekonomiczną ze względu na utrudnienia w wyszukiwaniu w bazie *Google Scholar*. Zdecydowana większość cytowań dotyczy jednak prac fizycznogeograficznych, szczególnie w przypadku ośrodka łódzkiego.

** W tym: *Geographia. Studia et Dissertationes* (15 cytowań), *Zeszyty Naukowe UAM. Seria Geografia* (10), *Prace Wydziału Nauk o Ziemi UŚ* (10), *Słupskie Prace Geograficzne* (7), *Zeszyty Naukowe UG. Geografia* (7) i *Conference Papers IGiPZ PAN* (6). Nie analizowano tytułów przedwojennych, które przestały wychodzić po II wojnie światowej.

*** Największa liczba cytowań pojedynczej pracy, opublikowanej w danym czasopiśmie lub serii.

Abbreviations: r – journal regularly appearing more than once a year (mainly quarterly), n – irregular, r/n – regular or quite regular, but with long intervals in between (most often a year), x – not now appearing (as of 2009), p – series in physical and socioeconomic geography taken together, i – volumes containing non-geographical studies.

* The Kraków and Łódź versions of *Folia Geographica* taken together, without any division into the physical and socioeconomic series, in line with the difficulties with searching on *Google Scholar*. However, a decided majority of citations concerned studies from physical geography, most especially in the case of the Łódź centre.

** Including: *Geographia. Studia et Dissertationes* (15 citations), the Adam Mickiewicz University's *Zeszyty Naukowe UAM. Seria Geografia* (10), the Silesian University Faculty of Earth Science's *Prace Wydziału Nauk o Ziemi UŚ* (10), *Słupskie Prace Geograficzne* (7), Gdańsk University's *Zeszyty Naukowe UG. Geografia* (7) and, from the Institute of Geography of the PAS, *Conference Papers IGiPZ PAN* (6). Pre-War titles not resumed after the Second World War have not been analysed.

*** The greatest number of citations of a single work, as published in the given journal or serial publication.

1971–1980 – 38%, 1981–1990 – 33%, 1991–2000 – 36% i 2001–2008 – 43%. Wzrost udziału po 1990 roku jest zastanawiający, gdyż przeczy powszechnej opinii o decentralizacji geografii polskiej i wymaga skomentowania. Niewątpliwie wynika to częściowo z powodu zaprzestania wydawania Biuletynu Peryglacjalnego. Drugim czynnikiem jest osłabienie poziomu cytowań prac z innych ośrodków.

Czasopisma fizycznogeograficzne i kartograficzne

Klasyfikacja specjalistyczna czasopism na geografię fizyczną i społeczno-ekonomiczną nie jest prosta ze względu na daleko posuniętą interdyscyplinarność badań. O ile w przypadku czasopism ogólnogeograficznych sprawa jest łatwiejsza, gdyż periodyki i serie wydawnicze zawierają prace z obydwu dziedzin przedmiotowych, o tyle w badaniach fizycznogeograficznych trudno jest wydzielić publikatory zawierające wyłącznie geograficzny punkt widzenia. Niewątpliwie za takowe trzeba uznać czasopisma i serie tworzone niemal wyłącznie lub w dominacji przez geografów. Do tej kategorii zaliczyć można właściwie tylko trzy tytuły: *Landform Analysis*, założone przez geografów działających w Stowarzyszeniu Geomorfologów Polskich, *Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią. Seria A. Geografia Fizyczna* oraz *Acta Geographica Lodziensia*, w praktyce całe poświęcone geografii fizycznej. Pozostałe wydawnictwa są zdecydowanie bardziej interdyscyplinarne, choć najczęściej tworzone w dużym czy nawet dominującym stopniu przez geografów (*Studia Geomorphologica Carpatho-Balcanica* oraz *Folia Quaternaria*, czy niewychodzący już *Biuletyn Peryglacjalny*). Klasyfikacja jest zdecydowanie łatwiejsza w przypadku kartografii oraz pokrewnych nauk geoinformatycznych, gdzie geografowie zachowali bardzo dużą samodzielność wydawniczą (*Polski Przegląd Kartograficzny*, *Fotointerpretacja w Geografii*).

Najczęściej cytowane istniejące czasopismo, to według Google Scholar *Studia Geomorphologica Carpatho-Balcanica*, afiliowane przy Oddziale PAN w Krakowie, a redagowane faktycznie w Zakładzie Geomorfologii i Hydrologii Gór i Wyżyn IGiPZ PAN (tab. 2). Łączna liczba cytowań wyniosła w jego przypadku 500, w tym blisko połowa (221) przypada na dekadę 1971–1980. Jednak w rankingu zdecydowanie „wygrał” ukazujący się w latach 1953–2000 interdyscyplinarny, choć przez cały okres swego istnienia redagowany przez geografów, *Biuletyn Peryglacjalny*. W jego przypadku liczba cytowań wyniosła 1582, z tego aż 639 przypadło na lata 1961–1970. Na tym przykładzie widać wyraźnie, ile znaczą historyczne już dokonania polskiej szkoły geomorfologicznej, w tej konkretnej sytuacji dotyczące wprowadzania do literatury światowej pionierskich i unikatowych badań strefy peryglacjalnej (por. Starkel, 2005). Co jednak najbardziej interesujące, większość najliczniej cytowanych prac w *Biuletynie Peryglacjalnym* została napisana przez obcokrajowców.

W zestawieniu warto zwrócić uwagę na jeszcze jedno czasopismo – Landform Analysis. Chociaż wychodzi ono dopiero od 1999 r., to zdobywa stosunkowo dużą, jak na warunki polskie, liczbę cytowań. Inny nasuwający się wniosek jest też taki, że stosunkowo słaby oddźwięk mają wydawnictwa kartograficzne. W przypadku Polskiego Przeglądu Kartograficznego odnotowano zaledwie 43 cytowania, a Fotointerpretacji w Geografii – 26.

Tabela 2. Liczba cytowań polskich czasopism i serii fizycznogeograficznych i kartograficznych (w tym interdyscyplinarnych) w bazach Google Scholar według lat

Numbers of citations of Polish physical geography and cartography journals and series (including those of an interdisciplinary nature) by year, on Google Scholar

Tytuł / Title	Ogółem Total	Do /To 1945	1945– 1960	1961– 1970	1971– 1980	1981– 1990	1991– 2000	2001– 2008	Maks* Max*
Biuletyn Peryglacjalny (i, x)	1552	–	297	621	376	202	56	–	49
Studia Geomorphologica Carpatho-Balcanica (f)	499	–	–	20	221	134	91	33	27
Acta Geographica Lodziensia (f)	137	–	20	45	37	23	10	2	6
Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią. Seria A. Geografia Fizyczna (f)	179	1	6	43	38	44	45	2	13
Polski Przegląd Kartograficzny (k)	43	7	0	3	17	2	5	9	3
Landform Analysis (f)	36	–	–	–	–	–	12	24	5
Papers on Global Change (i)	32	–	–	–	–	15	1	16	4
Fotointerpretacja w Geografii (k)	26	–	–	7	7	3	9	0	4
Prace Ekologii Krajobrazu (f)	22	–	–	–	–	–	0	12	2
Ogółem	2 526	8	323	739	696	423	239	98	49
w tym typowe geograficzne (f+k)	920	8	26	118	320	206	172	70	27

* Największa liczba cytowań pojedynczej pracy, opublikowanej w danym czasopiśmie lub serii. f – typowo fizycznogeograficzne, k – kartograficzne (w tym teledetekcja, GIS itp.), i – interdyscyplinarne, x – nieukazujące się (Biuletyn Peryglacjalny – do 2000).

* The greatest number of citations of a single work, as published in the given journal or serial publication.

f – typically connected with physical geography, k – concerned with cartography (including remote sensing, GIS, etc.), i – interdisciplinary, x – not now appearing (*Biuletyn Peryglacjalny* – only up to 2000).

Czasopisma społeczno-ekonomiczne

Jeszcze trudniejsze jest zadanie klasyfikacyjne w przypadku czasopism i serii wydawniczych z zakresu geografii społeczno-ekonomicznej. Tutaj interdyscyplinarność, związana ze specyfiką nauk społecznych i jej dychotomią w orientacjach badawczych (scjentyzm *versus* humanizm i radykalizm) przejawia się najjaskrawiej. Ze względu na trudności w określeniu przedmiotowym zawartości czasopism zdecydowano, że podstawowym kryterium będzie afiliacja instytucjonalna i (lub) skład komitetów redakcyjnych. Po takim zabiegu definicyjnym w kategorii „typowo” geograficznych czasopism znalazły się m.in. faktycznie interdyscyplinarne łódzkie European Spatial Research and Policy i Turyzm oraz krakowski Peregrinus Cracoviensis.

Analiza tabeli 3 wskazuje wyraźnie, że geografia społeczno-ekonomiczna wraz z gospodarką przestrzenną odbiega wyraźnie pod względem liczby cytowań od geografii fizycznej. Właściwie nie istnieje żadna częściej cytowana seria wydawnicza z zakresu *stricto* geografii społeczno-ekonomicznej, jedynie Konwersatorium Wiedzy o Mieście osiągnęło skromne 11 cytowań. Dopiero jeśli włączyć do geografii społeczno-ekonomicznej zagadnienia gospodarki przestrzennej i szerzej zagadnienia regionalne, w tym studia różnorodnych specjalności, dotyczące różnych części świata, to okaże się, że w zestawieniu „wygrał” dosyć zdecydowanie Biuletyn KPZK PAN, który osiągnął 332 cytowania. Następne były Studia Regionalne i Lokalne (247), European Spatial Research and Policy (227), Africana Bulletin (101) i Studia KPZK PAN (100). Symptomatyczne, świadczące o niewielkim oddziaływaniu, jest poniżej 10 cytowań dla takich serii jak Prace Komisji Geografii Przemysłu PTG, Studia Obszarów Wiejskich czy Bulletin of Geography. Socio-economic Series (jak jednak wiadomo, serie te istnieją dopiero kilka-kilkanaście lat). Nawiasem mówiąc, większą liczbę cytowań mają takie popularnonaukowe czasopisma jak Poznaj Świat (10), Poznaj Swój Kraj (13), czy Ekopartner (28).

Interesująco przedstawia się też bardziej szczegółowa analiza uwzględniająca okresy historyczne publikacji cytowanych prac. Po pierwsze zdecydowana większość cytowań pochodzi z prac opublikowanych po 1990 r. W oczywisty sposób wynika to nie tylko z faktu uruchomienia po tej cezurze wielu serii wydawniczych i czasopism, ale również z większego zainteresowania ze strony badaczy procesami transformacji politycznej i społeczno-gospodarczej. Z pism będących w gestii geografów sukces odniósł właściwie tylko łódzki European Spatial Research and Policy, natomiast nie przekształciły się w wiodące ani Peregrinus Cracoviensis (pomimo oryginalnej na skalę światową podejmowanej tematyki), czy Konwersatorium Wiedzy o Mieście, będące obecnie najważniejszym przeglądem badań miejskich podejmowanych przez geografów zwłaszcza młodszego pokolenia, ani też inne specjalistyczne (branżowe) serie, zakładane

zwłaszcza przy Polskim Towarzystwie Geograficznym. Incydentalne cytowania ma również niedawno założony toruński Bulletin of Geography. Socio-economic Series.

Tabela 3. Liczba cytowań polskich czasopism i monografii z zakresu geografii społeczno-ekonomicznej (w tym interdyscyplinarnych) w bazach Google Scholar według lat. Cytowań sprzed 1961 r. nie stwierdzono, gdyż nie istniały czasopisma typowe dla geografii społeczno-ekonomicznej

Numbers of citations of Polish socio-economic geography (including interdisciplinary journals and monographs on *Google Scholar*, by year. Citations from before 1961 are not touched upon, since no journals typical for socioeconomic geography were actually being published then

Tytuł / Title	Ogółem Total	1961– 1970	1971– 1980	1981– 1990	1991– 2000	2001– 2008	Maks** Max**
Biuletyn KPZK PAN (g)	332	125	59	59	80	9	12
Studia Regionalne i Lokalne (g)	247	0	0	1	115	131	15
European Spatial Research and Policy (e/i)	227	2	12	0	131	82	8
Africana Bulletin (r, e/i)	101	41	34	10	11	5	6
Studia KPZK PAN (g)	100	50	19	13	14	4	12
Turyzm (e)	38	0	0	5	31	2	4
Actas Latinoamericana de Varsovia (r)	30	–	0	5	21	4	3
CEFMR Working Papers (i)	21	–	–	–	–	21	4
Peregrinus Cracoviensis (e/i)	12	–	–	–	11	1	3
Region and Regionalism (e)	12	–	–	–	11	1	3
Afryka, Azja, Ameryka Łacińska (r)	11	–	–	0	4	7	2
Konwersatorium Wiedzy o Mieście (e)	11	–	–	–	2	9	3
Inne*	63	0	0	0	14	42	7
Razem	1 205	218	124	93	445	318	82
w tym typowo geograficzne (e + e/i)	340	2	12	5	192	129	8

Skróty: e – typowo geograficzne w zakresie geografii społeczno-ekonomicznej (w tym e/i – interdyscyplinarne, ale redagowane przez geografów), g – gospodarka przestrzenna, r – studia regionalne (w rozumieniu opisowych badań części świata), i – interdyscyplinarne.

* Prace Komisji Geografii Przemysłu PTG (8 cytowań), Europa XXI (7), Zeszyty Naukowe UG. Geografia (7), Studia Obszarów Wiejskich (5), Przekształcenia Regionalnych Struktur Przestrzennych (5), Geopolitical Studies (4) i Bulletin of Geography. Socio-economic Series (4). Nie odnaleziono cytowań m.in. dla Prac Komisji Geografii Komunikacji PTG i Prac Komisji Krajobrazu Kulturowego PTG.

** Największa liczba cytowań pojedynczej pracy, opublikowanej w danym czasopiśmie lub serii.

Abbreviations: e – typically geographical as regards socioeconomic geography (including e/i – interdisciplinary, but under the editorship of geographers), g – spatial management/planning, r – regional studies (in the sense that parts of the world are being described by the published research), i – interdisciplinary.

** The greatest number of citations of a single work, as published in the given journal or serial publication.

Czasopisma z dziedzin pokrewnych

W celu porównania sytuacji czasopism i serii geograficznych, dokonano zestawienia wybranych polskich tytułów z dziedzin pokrewnych. Pojęcie to jest czysto umowne, zwłaszcza w geografii społeczno-ekonomicznej, gdzie bardzo często geografowie z dobrym skutkiem publikują wyniki badań w czasopismach z niemal wszystkich dziedzin nauk społecznych, a niekiedy i humanistycznych. Niekiedy zdarza się, że niektóre tomy tych wydawnictw niemal w całości zawierają prace geografów lub badaczy innych specjalności, pracujących w instytucjach geograficznych.

W zestawieniu (tab. 4) prym wiodą czasopisma przyrodnicze. Na przykład Ekologia Polska ma 5400 cytowań, a Polish Polar Research – 1729. Są to wartości nieosiągalne dla żadnego typowego czasopisma geograficznego, co więcej, wszystkie cytowania wydawnictw typowo geograficznych stanowią mniej więcej tyle, co wymienione w Ekologii Polskiej. A zatem już na wstępie widać ogromną różnicę w sile oddziaływania pomiędzy spuścizną geograficzną a dyscyplinami pokrewnymi. Znacznie lepiej przedstawia się sytuacja, jeśli porównywać bardziej wyspecjalizowane tytuły: Przegląd Geofizyczny ma cytowań 175, Wieś i Rolnictwo – 269, a Przegląd Komunikacyjny – zaledwie 60. Generalnie wydawnictwa z zakresu nauk społecznych plasują się o kilka rzędów wielkości niżej niż ich odpowiedniki przyrodnicze.

Wybrane czasopisma zagraniczne

Jeszcze jednego porównania można dokonać, zbierając informacje o cytowaniach wybranych zagranicznych czasopism geograficznych. Przeprowadzona kwerenda dotyczyła nie tylko wiodących periodyków z tzw. Listy Filadelfijskiej, ale również mniej znanych wydawnictw z krajów sąsiednich, w których można spotkać prace polskich geografów.

Wyniki przedstawiono w tabelach 5 i 6. Okazuje się, że przewaga cytowań czasopism z LF jest ogromna, np. specjalistyczne Urban Studies w „szczytowej” dekadzie 1991–2000 wygenerowało ponad 27 tys. cytowań. Daje to średnio

x – czasopismo nieistniejące.

* Czasopisma znajdujące się na tzw. Liście Filadelfijskiej lub indeksowane przez Instytut Informacji Naukowej w Filadelfii (stan z kwietnia 2009 r.).

** Największa liczba cytowań pojedynczej pracy, opublikowanej w danym czasopiśmie lub serii.

x – journal no longer in existence.

* Journal on the so-called Philadelphia List or indexed by the Institute for Scientific Information in Philadelphia (as of April 2009).

** The largest number of citations of a given work published in a given journal or series.

Tabela 4. Liczba cytowań polskich czasopism i serii wydawniczych z dziedzin pokrewnych geografii, w których publikują lub publikowali geografowie w bazach Google Scholar według lat
 Numbers of citations of Polish journals and serial publications in the Google Scholar bases, in fields related to geography in which geographers publish or have published, and by year

Tytuł <i>Title</i>	Ogółem <i>Total</i>	Do /To 1945	1945– 1960	1961– 1970	1971– 1980	1981– 1990	1991– 2000	2001– 2008	Maks** <i>Max**</i>
Ekologia Polska	5 400	–	156	1 398	2 300	1 091	451	4	151
Polish Polar Research*	1 729	–	–	5	186	1031	250	257	34
Ekonomista	1 090	43	112	225	88	65	310	247	17
Zeszyty Problemowe Postępów Nauk Rolniczych	1 024	–	12	47	213	224	451	77	25
Bulletin of the Polish Academy of Sciences. Earth Sciences	463	–	2	2	16	254	152	37	20
Roczniki Gleboznawcze	438	–	6	59	122	134	87	30	8
Folia Quaternaria*	394	–	20	74	103	84	103	10	22
Chrońmy Przyrodę Ojczyznę*	312	–	32	41	51	58	89	41	11
Wiadomości Statystyczne	303	–	12	17	20	39	156	59	8
Quaternary Studies in Poland/Studia Quaternaria	302	–	–	–	39	115	101	48	16
Przegląd Zachodni	278	3	115	35	30	30	54	11	6
Wież i Rolnictwo	269	–	–	–	5	13	124	126	8
Polityka Społeczna	265	–	–	–	3	15	171	76	8
Gospodarka Wodna	256	2	41	11	31	43	66	62	3
Wiadomości Ekologiczne*	244	–	–	6	118	80	34	6	8
Studia Demograficzne	193	–	–	10	26	46	92	19	19
Przegląd Geofizyczny	172	–	15	38	35	21	39	24	7
Problemy Turystyki	135	–	–	–	1	125	6	3	115
Problemy Zagospodarowania Ziemi Górskich	109	–	–	48	24	12	17	8	13
Człowiek i Środowisko	72	–	–	–	7	10	49	6	4
Przegląd Komunikacyjny	60	–	1	2	3	0	32	22	3
Miasto (x)	57	–	4	17	31	2	1	2	4
Przegląd Geodezyjny	36	–	–	4	0	3	14	15	3
Przegląd Wschodni	27	–	–	–	–	–	21	6	5

Tabela 5. Liczba cytowań czasopism geograficznych znajdujących się na tzw. Liście Filadelfijskiej w bazach Google Scholar według lat

Numbers of citations of geographical journals to be found on the so-called Philadelphia List on Google Scholar, by year

Tytuł / Title	Ogółem Total	Do /To 1945	1945–1960	1961–1970	1971–1980	1981–1990	1991–2000	2001–2008	Maks* Max*
Urban Studies	43 674	–	–	1 057	4 137	5 244	27 108	6 128	487
Economic Geography	20 970	819	1 738	3 134	4 508	3 378	6 109	1 284	647
Catena	18 605	–	–	–	1 604	2 966	8 706	5 329	616
Geomorphology	15 678	–	–	–	–	1 172	10 458	4 048	162
GeoJournal	10 416	–	–	121	323	2 601	5 565	1 806	186
Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie	7 865	–	157	419	1 172	1 452	2 301	2 364	100

* Największa liczba cytowań pojedynczej pracy, opublikowanej w danym czasopiśmie lub serii.

* The largest number of citations of a given work published in a given journal or series.

ponad 200 cytowań na 1 zeszyt. Najlepsze prace były cytowane po kilkaset razy i to one wpływają najbardziej na wskaźniki.

Znacznie lepiej polskie czołowe czasopisma ogólnogeograficzne sytuują się względem ich odpowiedników z byłych krajów bloku komunistycznego oraz w stosunku do tytułów wydawanych w językach narodowych (tab. 6). Słaba to jednak pociecha, że wygrywamy w konkurencji z wydawnictwami słowackimi czy bułgarskimi. Większe różnice występują w przypadku czasopism geograficznych z krajów zachodnich wydawanych w językach narodowych lub w języku angielskim, ale nieznajdujących się na LF. Tutaj jednak pozycja Geographia Polonica jest podobna jak np. Fennia czy Irish Geography, a gorsza niż Geographische Rundschau. Jeśli natomiast porównywać wydawany w języku narodowym Przegląd Geograficzny, to okaże się, że w adekwatnej kategorii językowej znacznie gorzej plasują się czasopisma nie tylko byłego bloku komunistycznego, ale również portugalskie czy hiszpańskie.

Wymienione czasopisma zachodnie różnią się też jedną podstawową cechą: zdecydowana większość ich cytowań przypada na ostatnie dwie lub trzy dekady. Dla czasów, z których pochodzi większość najczęściej przywoływanych prac publikowanych w Przeglądzie Geograficznym czy Geographia Polonica (lata 1960. i 1970.), czasopisma te rzadko przekraczają liczbę 100 cytowań. To jeszcze jeden dowód na siłę oddziaływania polskiej geografii z czasów wspomnianych dwóch dekad.

Tabela 6. Liczba cytowań wybranych zagranicznych czasopism geograficznych nieznajdujących się na tzw. Liście Filadelfijskiej w bazach Google Scholar według lat
Numbers of citations by year on Google Scholar, of selected foreign journals in geography that are not on the so-called Philadelphia List

Tytuł / Title	Ogółem Total	Do /To 1945	1945– 1960	1961– 1970	1971– 1980	1981– 1990	1991– 2000	2001– 2008	Maks** Max**
Geographische Rundschau*	4 365	–	78	234	264	837	1 974	978	37
L'Espace géographique*	3 298	–	–	–	685	728	1 372	513	78
Irish Geography*	1 475	12	106	204	198	305	343	307	104
Geographica Helvetica	1 393	0	131	63	130	364	348	357	32
Fennia	1 327	242	134	60	107	446	200	138	148
Geografisk Tidsskrift*	1 124	72	94	71	86	193	441	167	23
Geografický časopis	314		20	30	45	62	111	46	8
Geografski Vestnik*	263	18	22	45	40	13	78	47	22
Geographicalia*	219	–	–	–	18	36	116	49	13
Acta Universitatis Carolinae. Geografica	196	–	–	–	9	14	121	52	23
Cadernos de Geografia*	91	–	–	–	–	28	60	3	6
Geographica Slovenica	87	–	–	–	16	8	60	3	7
Geographica Pannonica	25	–	–	–	–	–	10	15	3
Problemi na geografija*	11	–	0	0	0	0	6	3	2

* Czasopisma wydawane głównie w językach narodowych (w Irlandii – w języku angielskim).

** Największa liczba cytowań pojedynczej pracy, opublikowanej w danym czasopiśmie lub serii.

* Journals mainly published in national languages (though in English in the case of Ireland).

** The largest number of citations of a given work published in a given journal or series.

Najczęściej cytowane prace zamieszczone w polskich czasopismach geograficznych

Na zakończenie warto przedstawić ranking najczęściej cytowanych prac zamieszczonych w polskich wydawnictwach geograficznych (tab. 7). Można wywnioskować, że nie zawsze jest to powiązane z rangą czasopisma. Wysoką pozycję uzyskał na przykład jeden z artykułów opublikowanych w serii Zeszyty IGiPZ PAN autorstwa K. Błażejczyka, która to seria miała w zamierzeniach stanowić rodzaj „working papers” i publikować pierwsze wyniki oraz wstępne wnioski z różnego rodzaju studiów przeznaczone do szerszej dyskusji.

Tabela 7. Artykuły zamieszczone w polskich czasopismach typowo geograficznych z największą liczbą cytowań według Google Scholar
 Articles in typically geographical Polish journals that are cited most often according to Google Scholar

Autor (autorzy) <i>Author</i>	Rok publika- cji <i>Year</i>	Tytuł pracy <i>Title</i>	Czasopismo lub seria wydawnicza <i>Journal</i>	Liczba cytowań <i>Number of citations</i>
L. Starkel	1972	<i>The role of catastrophic rainfall in the shaping of the relief of the lower Himalaya (Darjeeling Hills)</i>	Geographia Polonica	41
A. Kotarba, L. Kaszowski, K. Krzemień	1987	<i>High-mountain denudational system of the Polish Tatra Mountains</i>	Prace Geograficzne (IGiPZ PAN)	27
R. Bivand	1980	<i>A Monte Carlo study of correlation coefficient estimation with spatially autocorrelated observations</i>	Quaestiones Geographicae	27
M. Govi, P.F. Sorzana	1980	<i>Landslide susceptibility as a function of critical rainfall amount in Piedmont basin (North Western Italy)</i>	Studia Geomorphologica Carpatho-Balcanica	27
Z. Kaczorowska	1962	<i>Opady w Polsce w przekroju wieloletnim</i>	Prace Geograficzne (IG PAN)	26
S. Bjorck, B.E. Berglund, G. Digerfeldt	1988	<i>New aspects on the deglaciation chronology of South Sweden</i>	Geographia Polonica	23
K. Dziewoński	1967	<i>Teoria regionu ekonomicznego</i>	Przegląd Geograficzny	23
C.R. Bryant	1974	<i>The anticipation of urban expansion</i>	Geographia Polonica	21
K. Błażejczyk	1994	<i>New climatological-and-physiological model of the human heat balance outdoor (MENEX) and its applications in bioclimatological studies in different scales</i>	Zeszyty IGiPZ PAN	16
S. Kozarski, K. Rotnicki	1977	<i>Valley floors and changes of river channel patterns in the north Polish Plain during the late Würm and Holocene</i>	Quaestiones Geographicae	16
W. Froehlich, L. Starkel	1987	<i>Normal and extreme monsoon rains: their role in the shaping of the Darjeeling Himalaya</i>	Studia Geomorphologica Carpatho-Balcanica	16
J. Grzeszczak	1999	<i>Bieguny wzrostu a formy przestrzeni spolaryzowanej</i>	Prace Geograficzne (IGiPZ PAN)	15
J. Kostrowicki	1964	<i>Geographical typology of agriculture in Poland, methods and problems</i>	Geographia Polonica	14

Autor (autorzy) <i>Author</i>	Rok publika- cji <i>Year</i>	Tytuł pracy <i>Title</i>	Czasopismo lub seria wydawnicza <i>Journal</i>	Liczba cytowań <i>Number of citations</i>
J.M. Matuszkiewicz	1992	<i>Krajobrazy roślinne i regiony geobotaniczne Polski</i>	Prace Geograficzne (IGiPZ PAN)	14
G. Hoppe	1970	<i>The Würm ice sheets of northern and Arctic Europe</i>	Acta Geographica Lodziensia	13
L. Starkel	2001	<i>Extreme rainfalls and river floods in Europe during the last millennium</i>	Geographia Polonica	13
D.J. Hogan	1995	<i>Population, poverty and pollution in Cubatão, São Paulo</i>	Geographia Polonica	13
B.V. Rabenau	1979	<i>Urban growth with agglomeration economies and diseconomies</i>	Geographia Polonica	13
D. Harvey	1970	<i>Behavioural postulates and the construction of theory in human geography</i>	Geographia Polonica	13
K. Dziewoński	1961	<i>Elementy teorii regionu ekonomicznego</i>	Przegląd Geograficzny	13
E. Gil, E. Gilot, A. Kotarba, L. Starkel, K. Szczepanek	1974	<i>An early Holocene landslide in the Niski Beskid and its significance for paleogeographical reconstructions</i>	Studia Geomorphologica Carpatho-Balcanica	13
A. Kotarba	1989	<i>On the age of debris flows in the Tatra Mountains</i>	Studia Geomorphologica Carpatho-Balcanica	13
S. Kozarski	1988	<i>Time and dynamics of the Last Scandinavian ice-sheet retreat from north-western Poland</i>	Geographia Polonica	12
K. Klimek	1974	<i>The retreat of alluvial river banks in the Wisłoka Valley (South Poland)</i>	Geographia Polonica	12
Z. Churski	1973	<i>Hydrographic features of the proglacial area of Skeidararjokull</i>	Geographia Polonica	12
A. Gawryszewski, P. Korcelli, E. Nowosielska	1998	<i>Funkcje metropolitalne Warszawy</i>	Zeszyty IGiPZ PAN	12
T. Niedźwiedź	1993	<i>The main factors forming the climate of the Hornsund (Spitsbergen)</i>	Prace Geograficzne (UJ)	11
A. Jahn	1972	<i>Niveo-eolian processes in the Sudetes Mountains</i>	Geographia Polonica	10
R. Galon, L. Roszkówna	1961	<i>Extents of the scandinavian glaciations and of their recession stages on the territory of Poland in the light of an analysis of the marginal forms of inland ice (with map)</i>	Przegląd Geograficzny	10

Autor (autorzy) <i>Author</i>	Rok publika- cji <i>Year</i>	Tytuł pracy <i>Title</i>	Czasopismo lub seria wydawnicza <i>Journal</i>	Liczba cytowań <i>Number of citations</i>
K. Dziewoński	1962	<i>Zagadnienia typologii morfologicznej miast w Polsce</i>	Czasopismo Geograficzne	10
K. Klimek	1974	<i>The structure and mode of sedimentation of the flood-plain deposits in the Wisłoka Valley (Southern Poland)</i>	Studia Geomorphologica Carpatho-Balcanica	10
R. Galon	1973	<i>Geomorphological and geological analysis of the proglacial area of Skeidarárjökull. Central section</i>	Geographia Polonica	10

Ponadto w interdyscyplinarnym, ale redagowanym przez geografów (J. Dylík, A. Dylíkowa) Biuletynie Peryglacialnym opublikowano 38 prac, które miały co najmniej 10 cytowań. Pierwsze 12 z nich są autorstwa obcokrajowców. Najwięcej cytowań ma artykuł T.L. Péwégo z 1966 r., pt. *Paleoclimatic significance of fossil ice wedges* (49 cytowań). Najlepszy artykuł Polaka ma 16 cytowań (L. Dutkiewicz, 1967, *The distribution of periglacial phenomena in NW Sorkapp, Spitsbergen*). W tej liczbie 39 najlepszych prac spośród Polaków tylko jeszcze J. Dylík ma cytowania 3 artykułów (13, 13 i 10 razy).

Ze względu na mniejszą liczbę cytowań w geografii społeczno-ekonomicznej warto wymienić miejsca i daty publikacji polskich autorów z liczbą 7 i więcej cytowań: T. Czyż (Geographia Polonica, 2002, 9 cytowań), Z. Chojnicki (Przegląd Geograficzny, 1988, 9 cytowań i Przegląd Geograficzny, 1973, 7 cytowań), K. Dziewoński (Przegląd Geograficzny, 1988, 9 cytowań, Geographia Polonica, 1964, 8 cytowań), Z. Rykiel (Geographia Polonica, 1995, 7 cytowań), A. Potrykowska (Geographia Polonica, 1988, 7 cytowań), A. Kostrowicki (Geographia Polonica, 1970, 7 cytowań), P. Korcelli (Zeszyty IGiPZ PAN, 1995, 7 cytowań).

Przedstawione cytowania nie są najlepszymi (najliczniejszymi) wynikami cytowań wszystkich prac polskich geografów. Prawdopodobnie najczęściej cytowanymi pracami są: podręczniki akademickie J. Kondrackiego (*Geografia regionalna Polski*, *Geografia fizyczna Polski*, odpowiednio 286 i 161 cytowań), a ponadto: współautorski artykuł B. Wicika i innych w *Nature* (1995), wymieniany 78 razy; podręcznik akademicki *Ekologia krajobrazu* (A. Richling i J. Solon, 77 cytowań); współautorska monografia P. Swianiewicza *Local Democracy and the Processes of Transformation in East-Central Europe* (72); monografia *Contemporary Poland. Space and Society* G. Węclawowicza (56), praca M. Hessa *Piętra klimatyczne w polskich Karpatach Zachodnich* (56), monografia *Growth Poles and Growth Centres in Regional Planning* pod redakcją A. Kuklińskiego (53) oraz podręcznik akademicki *Geomorfologia* M. Klimaszewskiego (52).

Najczęściej cytowanymi autorami są prawdopodobnie (stan z kwietnia 2009 r.): w geografii fizycznej J. Kondracki (781 cytowań), L. Starkel (419), S. Kozarski (379), T. Niedźwiedz (309), J. Dylík (281), M. Klimaszewski (279), W. Froehlich (256), H. Maruszczak (224) i A. Kotarba (209), a w geografii społeczno-ekonomicznej A. Kukliński (645), P. Swianiewicz (452), K. Dziewoński (384), P. Korcelli (319), R. Domański (317), J. Kostrowicki (304), Z. Chojnicki (234) i G. Węclawowicz (211). Ponadto bardzo często (544 razy) cytowany jest demograf-geograf M. Kupiszewski, którego najlepsza współautorska praca jest wymieniana 46 razy oraz ekolog-geograf A. Breymeyer (ponad 500 razy, jedna ze współautorskich prac cytowana 122 razy). W sumie około 40 geografów w kwietniu 2009 r. miało ponad 100 cytowań w Google Scholar. Baza ta premiuje nowsze dokonania, na przykład jeden z największych geografów, E. Romer, wymieniany jest zaledwie 111 razy.

Największą liczbę cytowań osiągnęły jednak prace najczęściej zamieszczone w czołowych polskich czasopismach, takich jak zwłaszcza *Geographia Polonica*, *Przegląd Geograficzny*, *Prace Geograficzne* (IG PAN/IGiPZ PAN) oraz *Quaestiones Geographicae*. Najwięcej cytowań odnaleziono dla publikacji L. Starkla na temat wpływu katastrofalnych opadów na kształtowanie rzeźby Himalajów, zamieszczonej w *Geographia Polonica* w 1972. Pozycja ta uzyskała do tej pory 41 cytowań, zdecydowanie wyprzedzając kolejne w rankingu (podobnie jest w zestawieniu G. Rackiego, 2003, gdzie w bazach Web of Sciences występuje 12 razy).

Wykaz obejmuje 32 pozycje, a podstawowe prawidłowości są następujące. Zdecydowaną większość stanowią prace z zakresu geografii fizycznej (21). Aż 13 prac zostało wydanych w *Geographia Polonica*, 5 w *Studia Geomorphologica Carpatho-Balcanica*, 4 w PAN-owskich *Pracach Geograficznych* oraz 3 w *Przeglądzie Geograficznym*. Z lat 1961–1970 pochodzi 8 prac, z okresu 1971–1980 – 12, z 1981–1990 – 5, a z lat 1991–2000 – 6, tylko jedna praca została opublikowana po 2000 r. Na liście najczęściej cytowanych znalazło się stosunkowo dużo prac pochodzących od autorów zagranicznych (7). Wymienione 32 najczęściej cytowane publikacje po zsumowaniu dają 519 cytowań.

Dyskusja i podsumowanie

Przedstawiane analizy wpisują się w szereg prac powstałych w ostatnich latach w celu oceny stanu rozwoju polskiej geografii pod różnymi względami, w tym organizacyjnym i kadrowym (Czyż, 1998; 2002; Łoboda, 2004 i inne, Jackowski i inni, 2008; Liszewski i inni, 2008), a zwłaszcza uzupełniają wyniki wyszukiwań przedstawione przez G. Rackiego (2003) i ostatnio A. Bajerskiego (2008b). Syntetyczne wnioski z prezentowanych w niniejszym artykule zestawień można przedstawić następująco.

1. Oddziaływanie geografii polskiej na naukę światową poprzez własne wydawnictwa jest obecnie niewielkie, by nie powiedzieć żadne. Roczna liczba cytowań wszystkich artykułów zamieszczonych w polskich typowo geograficznych czasopismach i seriach wydawniczych (po 1990 roku przeciętnie około 80 rocznie) jest porównywalna do liczby cytowań z jednego zeszytu czasopisma znajdującego się na LF. Najwięcej prac cytowanych jest z lat 1960. i 1970. (ryc. 1).
2. W świetle cytowań Google Scholar w chwili obecnej niekwestionowanymi liderami są *Geographia Polonica* i *Przegląd Geograficzny*. Są to współcześnie jedyne rozpoznawalne na świecie istniejące polskie czasopisma ogólnogeograficzne (o ile można mówić o rozpoznawalności przy tak małej liczbie cytowań). Spośród wydawnictw specjalistycznych (nieogólnogeograficznych) wymienić można w zasadzie jedynie międzynarodowe *Studia Geomorphologica Carpatho-Balcanica* i ewentualnie *European Spatial Research and Poli-*

- cy. W tym kontekście martwi zaprzestanie wydawania Biuletynu Peryglacyjnego.
3. Bardziej rozpoznawalna jest polska geografia fizyczna, zwłaszcza geomorfologia, jednak w ostatnich latach zaznacza się wzrost udziału czasopism społeczno-ekonomicznych. Ponadto częściej cytowane są publikacje zamieszczone w wydawnictwach ogólnogeograficznych, łączących tematykę przyrodniczą i społeczną.
 4. Wśród ośrodków dominująca jest pozycja Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN. Jeszcze do niedawna znacząca była rola Wydziału Nauk Geograficznych UŁ, ze względu na wydawanie Biuletynu Peryglacyjnego.
 5. Bardzo słabo zaznacza się wchodzenie do literatury światowej publikacji najnowszych, powstałych po 2000 r. Nie wiadomo, na ile jest to wynikiem osłabienia jakości prowadzonych badań, a na ile fatalnych i często anachronicznych rozwiązań w zakresie rozpowszechniania rodzimej geograficznej literatury naukowej. Wymienić tu trzeba przede wszystkim brak profesjonalnych stron internetowych wydawnictw geograficznych, zawierających m.in. spisy treści i streszczenia oraz abstrakty w języku angielskim wraz z wyszukiwarkami, mogących być rejestrowanymi w światowych bazach bibliograficznych. Dochodzi do tego nieregularność wydawania czasopism i częste opóźnienia druku oraz techniczne niedostatki jakości wydawniczej.
 6. Na tle wydawnictw publikowanych w mniej popularnych językach narodowych, polskie czasopisma geograficzne plasują się dosyć podobnie, a na tle innych krajów Europy Środkowej i Wschodniej, wchodzących w skład byłego bloku komunistycznego – zdecydowanie lepiej.
 7. Polskie czasopisma geograficzne zaczynają przegrywać konkurencję z tytułami pokrewnymi, w zakresie nauk zarówno społecznych, jak i przyrodniczych, w których coraz częściej publikują geografowie ze względu na większy zasięg oddziaływania.

Warto tu przypomnieć, że według badań J. Łobody (2004), wśród największych zagrożeń dla rozwoju rodzimej geografii najczęściej samodzielnych pracowników tej dziedziny badawczej wskazało na zbyt niski udział polskich geografów w nauce światowej, mierzony liczbą publikacji lub uczestnictwem w projektach międzynarodowych.

Co wynika z tych wniosków? Po pierwsze, trzeba zastanowić się, jakie strategiczne, konkretne decyzje należy podjąć w celu zwiększenia obecności dokonań polskiej geografii na arenie światowej, ale może najpierw, czy geografom polskim w ogóle zależy na obecności w świecie. Przełamanie impasu wymaga niewątpliwie śmiałych decyzji wydawniczych, a przede wszystkim odwagi w znoszeniu uprzedzeń i łamaniu partykularnych bądź lokalnych interesów. Geografowie polscy powinni wypromować najpierw jedno czasopismo anglojęzyczne, które byłoby ich wizytówką i miejscem (przełogiem) najważniejszych i najcie-

kawszych wyników badań. Tymczasem w chwili obecnej poszczególne ośrodki dążą niezależnie do osiągnięcia dobrej pozycji na arenie międzynarodowej, co samodzielnie nie jest możliwe ze względu na słabość kadrową i instytucjonalną polskiej geografii, rozproszonej i niepotrafiącej się jednoczyć wokół wspólnych żywotnych celów. Zresztą samo znalezienie się w elitarnej grupie czasopism, indeksowanych przez Instytut Informacji Naukowej w Filadelfii, nie rozwiąże sprawy, w sytuacji gdy zamieszczane tam artykuły nie będą cytowane ze względu na słabą jakość z powodu rozproszenia dobrych badań w różnych ośrodkach. Przedstawiana analiza jasno bowiem dowodzi, że najwyżej są wprawdzie cytowane prace zamieszczane w najlepszych periodykach, ale znaleźć można sporo wysokocytowanych prac w niektórych wydawnictwach lokalnych. Zapewne ich oddziaływanie byłoby większe, gdyby od początku znalazły się w bardziej renomowanych i znanych szerzej publikatorach. Warto zatem zastanowić się, czy nie udostępniać łamów wiodących polskich czasopism, zwłaszcza wydawanych w języku angielskim, na przedruki najlepszych prac opublikowanych wcześniej gdzie indziej w języku polskim.

Wysiłki wydawnicze poszczególnych ośrodków są bardzo rozproszone, na skalę niespotykaną (w stosunku do liczby geografów i instytucji geograficznych) chyba nigdzie na świecie. Obecnie istnieje bowiem około 50 tytułów czasopism i serii wydawniczych, wydawanych często w długich, nieregularnych odstępach czasu. G. Racki (2003) zauważa, że Komitet Nauk Geograficznych PAN opracował listę składającą się aż z 64 pozycji (część z nich jest proweniencji pozageograficznej). Do tego niemal wszystkie imprezy geograficzne „wieńczone” są tomiami pokonferencyjnymi, zawierającymi rozszerzone, najczęściej kilkustronicowe abstrakty. W oczywisty sposób taka dyspersja uniemożliwia wiodącym tytułom zarówno pozyskanie dobrych autorów z ciekawymi pracami, jak też oddziaływanie zewnętrzne. Co niezwykle szkodliwe, istnieje również ryzyko „zapominania” dobrych prac przez fakt ich publikacji w wydawnictwach lokalnych. Nie będzie przesadą, jeśli powie się otwarcie, że wysiłek publikacyjny geografów w znacznej mierze idzie na marne. Rozproszenie badań i ich przyczynkowość jest zresztą niejednokrotnie argumentem na rzecz krytyki geografii przez inne dyscypliny naukowe.

W chwili obecnej najpilniejsze wydaje się wsparcie ze strony całego środowiska geografów tych czasopism i serii, które zdobyły uznanie na arenie międzynarodowej, ale ze znanych dobrze przyczyn organizacyjno-finansowych znacznie podupadły po 1989 r. Główne periodyki, *Geographia Polonica* i *Przegląd Geograficzny*, a ewentualnie *Czasopismo Geograficzne*, powinny być wydawane zdecydowanie częściej niż obecnie (6 lub nawet 12 razy do roku) i przy większym zaangażowaniu merytorycznym badaczy wszystkich specjalności. Należy rozważyć rozwiązanie polegające na przedrukach i tłumaczeniach dobrych prac lub skrótów większych rozpraw, zapewniające ich szerszy oddźwięk w środowiskach geografów zachodnich. Wszystkie numery archiwalne tych dwóch (trzech)

czasopism powinny też zostać udostępnione poprzez profesjonalną stronę internetową, umożliwiającą wyszukiwanie interesujących artykułów na podstawie określników. Prace lub abstrakty prac powinny być zapisywane w systemie DOI (*digital object identifier* – cyfrowy identyfikator dokumentu elektronicznego), które są obecnie standardem profesjonalnych publikacji naukowych dostępnych w internecie.

Można w tym miejscu przytoczyć przykład kwartalnika *Studia Regionalne i Lokalne*, którego rozpoznawalność nie polega wyłącznie na charyzmie redaktora naczelnego, czy szczególnym doborze publikowanych prac, ale przede wszystkim na archiwizacji zamieszczanych publikacji, dostępnych przez sieć WWW. Z polskich czasopism geograficznych obecnie tylko *Polski Przegląd Kartograficzny* posiada akceptowalną stronę internetową (pozostającą jednak w tyle w stosunku do profesjonalnych rozwiązań zagranicznych), w przypadku pozostałych, zwłaszcza czołowych periodyków, rozwiązania internetowe są niekiedy kompromitujące i odstrasżające potencjalnych użytkowników.

Na zakończenie warto zasugerować przydatność przedstawianej analizy do potrzeb oceny parametrycznej czasopism. Wymagałoby to jednak przełamania swoistego fetyszu Listy Filadelfijskiej, dobrej dla nauk przyrodniczych, medycznych i ścisłych, ale nieprzystającej w dziedzinach społecznych i humanistycznych, w tym dla geografii społeczno-ekonomicznej i tytułów ogólnogeograficznych. W przypadku geografii jest to o tyle istotne, że często podnoszony jest argument zasięgu międzynarodowego czasopism, mający wpływ na punktację. Wyniki prezentowanych analiz (jak zresztą również wcześniejsze zestawienia G. Rackiego, 2003) stoją w opozycji do dotychczasowych wyników punktacji tytułów geograficznych, ale trzeba sobie zdawać sprawę, że cytowalność czasopism nie jest jedynym kryterium oceny. Wydaje się jednak, że środowisko geografów powinno zachować autokrytycyzm i może nawet instynkt samozachowawczy niż dewaluować dotychczasowe własne osiągnięcia.

*

PS. Autor dziękuje za wnikliwe uwagi anonimowego recenzenta, które pozwoliły na usunięcie usterek i doprecyzowanie statystyk. Jest też świadom możliwości pominięcia cytowań, wynikającego z niedoskonałości wyszukiwarki i baz Google Scholar. Bezpłatny Program Publish or Perish służący przeprowadzaniu kwerend bibliograficznych znajduje się na stronie internetowej pod adresem <http://www.harzing.com/>.

Piśmiennictwo

- Bajerski A., 2008a, *Ranking ośrodków geografii społeczno-ekonomicznej w Polsce na podstawie cytowań w bazach Web of Science*, *Przegląd Geograficzny*, 80, 4, s. 579–589.
–, 2008b, *Sieciowe powiązania kadrowe ośrodków akademickich w Polsce*, *Przegląd Geograficzny*, 80, 2, s. 289–299.

- Baneyx A., 2008, "Publish or Perish" as citation metrics used to analyze scientific output in the humanities: International case studies in economics, geography, social sciences, philosophy, and history, *Archivum Immunologiae et Therapiae Experimentalis*, 56, 6, s. 363–371.
- Belew R.K., 2005, *Scientific impact quantity and quality: Analysis of two sources of bibliographic data*, http://arxiv.org/PS_cache/cs/pdf/0504/0504036v1.pdf (e-book).
- Czyż T., 1998, *Młodsza kadra naukowo-dydaktyczna geografów w Polsce*, *Przegląd Geograficzny*, 70, 3-4, s. 197–214.
- , 2002, *Rozwój kadry naukowo-dydaktycznej geografów i powiązania ośrodków akademickich w procesie jej kształcenia w Polsce w latach 1990-2000*, *Przegląd Geograficzny*, 74, 1, s. 3–27.
- Frączek R., 2004, *Naukometria: za i przeciw stosowaniu metod ilościowych w naukoznawstwie i polityce naukowej*, *Praktyka i Teoria Informacji Naukowej*, 1, s. 46–47.
- Friend F., 2006, *Google Scholar: Potentially good for users of academic information*, *The Journal of Electronic Publishing*, 9, 1
<http://hdl.handle.net/2027/spo.3336451.0009.105>
- Jackowski A., Liszewski S., Richling A. (red.), 2008, *Historia geografii polskiej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Jacsó P., 2005, *As we may search: Comparison of major features of the Web of Science, Scopus and Google Scholar citation-based and citation-enhanced databases*, *Current Science*, 89, 9, s. 1537–1547
<http://www.ias.ac.in/currsci/nov102005/1537.pdf>
- Kliniewicz W., 2007, *Mierniki naukometryczne w sterowaniu działalnością naukową i w rankingach placówek*, *Biuletyn KPZK PAN*, 235, Warszawa, s. 255–275.
- Kousha K., Thelwall M., 2007, *Google Scholar citations and Google Web/URL citations: A multi-discipline exploratory analysis*, *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 57, 6, s. 1055–1065.
- , 2008, *Sources of Google Scholar citations outside the Science Citation Index: A comparison between four science disciplines*, *Scientometrics*, 74, 2, s. 273–294.
- Lewandowski M., 2006, *O powstaniu, upadku i reinkarnacji „listy filadelfijskiej” uwagi kilka*, *Nauka*, 3, s. 87–93.
- Liszewski S., Łoboda J., Maik W. (red.), 2008, *Stan i perspektywy rozwoju geografii w Polsce*, *Komitet Nauk Geograficznych PAN, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Gospodarki, Bydgoszcz*.
- Łoboda J., 2004, *Stan i perspektywy polskiej geografii w opinii geografów*, *Przegląd Geograficzny*, 76, 4, s. 389–413.
- Marcinek M., 2008, *Przeszłość, teraźniejszość i przyszłość wskaźnika IF – sprawozdanie z międzynarodowej konferencji w Polskiej Akademii Nauk*, *Biuletyn EBIB*, 8 (99), Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
<http://www.ebib.info/2008/99/a.php?marcinek>
- Murphy J., Law R., 2008, *Google Scholar visibility and tourism journals*, *Annals of Tourism*, 35, 4, s. 1078–1082.
- Nowak P., 2006, *Bibliometria. Webometria. Podstawy. Wybrane zastosowania*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań.
- Osiewalska A., 2008, *Mierniki oceny czasopism i naukowców*, *Biuletyn EBIB*, 8 (99)
<http://www.ebib.info/2008/99/a.php?osiewalska>
- Pauly D., Stergiou K., 2005, *Equivalence of Results from Two Citation Analyses: Thomson ISI's Citation Index and Google's Scholar Service*, *Ethics in Science and Environmental Politics*, 22, s. 33–35.

- Racki G., 1998, *Najbardziej znane polskie publikacje zagraniczne w dziedzinie nauk o Ziemi z lat 1981–1995 (na podstawie National Citation Report – Poland)*, Przegląd Geologiczny, 2, s. 133–137.
- , 2001, *Najczęściej cytowane polskie publikacje z dziedziny nauk o Ziemi z lat 90. (na podstawie National Citation Reports – Poland 1999 Instytutu Informacji Naukowej (ISI) w Filadelfii)*, Przegląd Geologiczny, 49, 7, s. 584–590.
- , 2003, *Polskie czasopisma geograficzne a międzynarodowy obieg informacji naukowej*, Przegląd Geograficzny, 75, 1, s. 101–119.
- , 2005, *Polskie czasopisma geologiczne w świetle indeksów cytowań ISI*, Zagadnienia Naukoznawstwa, 1(163), s. 87–95.
- Smith A.G., 2008, *Benchmarking Google Scholar with the New Zealand PBRF research assessment exercise*, Scientometrics, 74, 2, s. 309–316.
- Starkel L., 2006, *50 lat wyjścia polskiej geomorfologii z zaścianka*, Przegląd Geograficzny, 78, 3, s. 425–428.
- Walters W.H., 2007, *Google Scholar coverage of a multidisciplinary field information*, Processing and Management, 43, 4, s. 1121–1132.
- Wróblewski A.K., 2005, *Nauka w Polsce według rankingów bibliometrycznych*, Nauka, 2, s. 13–28.

[Wpłynęło: maj; poprawiono: wrzesień 2009 r.]

PRZEMYSŁAW ŚLESZYŃSKI

THE POSITION OF POLISH GEOGRAPHICAL JOURNALS AND SERIES AS SEEN IN THE GOOGLE SCHOLAR DATABASES

The article presents an analysis of citations of Polish geographical journals and series coming out through the whole period 1918–2008, as devised on the basis of the scientific information service Google Scholar. The undoubted advantages of the latter include its universal accessibility, as well as its much broader bibliometric range, since indexed publications include, not only those coming under the Philadelphia List or Scopus, but also by assumption all of those ever cited in available collections. This makes possible very exhaustive and in essence unlimited searches, including as regards Polish geographical publications.

Bibliometric statistics for the Polish geographical journals and series were therefore compiled, as was additional information on related periodicals, as well as comparable information on the several leading titles worldwide as indices by the Institute for Scientific Information in Philadelphia. In addition, data were collected in regard to related periodicals, as well as – for comparison – information on several leading world titles indexed by the aforementioned Institute, plus journals published in neighbouring countries and in national languages. Calculations were performed with the aid of Harzing's Publish or Perish 2.0 computer program, as made available free of charge by Tarma Software Research Pty Ltd. The results of searches are more accurate in the case of journals, and less precise when it comes to series, especially those coming out

irregularly. The searches were made in April 2009. The article does not deal with such detailed bibliometric indices as Impact Factor or the Hirsch Index.

The results of citations analysis for the journals in general geography make clear the leading role of the two periodicals *Geographia Polonica* (1053) and *Przegląd Geograficzny* (829). A secondary identifiable group from the point of view of similar citation levels comprises the Warsaw-based *Prace Geograficzne* (404) and *Czasopismo Geograficzne* (316). Beyond that, there are 6 publications receiving more than 100 citations. In descending order, these are the Kraków version of *Prace Geograficzne* (230), *Quaestiones Geographicae* (203), *Dokumentacja Geograficzna* (146), the Kraków-based *Folia Geographica* (139 in the socioeconomic and physical geography series combined), *Acta Universitatis Lodzianensis* (from Łódź), *Folia Geographica* (132 – again in the two series combined) and *Annales UMCS. Sectio B* (131), the latter as published by the Maria Curie-Skłodowska University in Lublin. In this company, the position of *Miscellanea Geographica* (with 88 citations) would seem particularly poor, though this work has been in publication for much less time than the other items on the list, starting out as relatively recently as in 1984.

According to Google Scholar, the most cited of the extant journals in physical geography is *Studia Geomorphologica Carpatho-Balcanica* (499 citations, though with almost half of these characterising the decade 1971–1980). In comparison, a clear "winner" would seem to be *Biuletyn Peryglacjalny* (1582 citations, as many as 639 from the years 1961–70), an interdisciplinary journal appearing from 1953 through to 2000, albeit one always edited by geographers. This example makes it clear just how significant the (now-historical) achievements of the Polish school of geomorphology really were, these in this particular case concerning the introduction into world literature of unique and pioneering studies of the periglacial zone. What is also of particular interest is that most of the most-cited papers in *Biuletyn Peryglacjalny* were written by foreigners.

When it comes to numbers of citations, there is seen to be a marked difference between socioeconomic geography and spatial management on the one hand and physical geography on the other. In fact, there is simply no more-regularly-cited series of publications associated with socioeconomic geography *sensu stricto*, only *Konwersatorium Wiedzy o Mieście* with its modest 11 citations. Only if we choose to supplement socioeconomic geography with issues connected with spatial planning and regional studies in the broader sense (as treated by various disciplines and in regard to various parts of the world) does it emerge that the greatest number of citations is for *European Spatial Research and Policy* (227) and *Africana Bulletin* (101). The quite clear "winner" in this compilation is *Biuletyn KPZK PAN*, which managed 332 citations, this being followed by *Studia Regionalne i Lokalne* (247). Also enjoying a slightly greater number of citations are the companion series to the above, i.e. *Studia KPZK PAN* (100), as well as *Turyzm* (38).

Presenting conclusions from the analysis synthetically, it may be said that:

The impact Polish geography exerts on the discipline in the world as a whole via its publications is minor, if not negligible, at present. Annual numbers of citations of all of the articles in the typically Polish geographical journals and publications series (numbering c. 80 a year post-1990) are comparable with figures for a single volume of a journal on the Philadelphia List. The greatest number of cited works in turn date back to the 1960s and 70s (Fig. 1).

On the basis of citations on Google Scholar, the unquestioned Polish leaders at present are *Geographia Polonica* and *Przegląd Geograficzny*. These are currently the only general-geography publications from Poland that are "recognisable" (if such a word can apply even here, when absolute numbers of citations are still so low). Among the specialist publications, it is only really possible to mention the international *Studia Geomorphologica Carpatho-Balcanica*, and possibly also *European Spatial Policy Research*. In this light, the end brought to publication of *Biuletyn Peryglacyjny* would have to be regarded as particularly vexing.

Polish physical geography – especially geomorphology – has a much more tangible identity, though recent years have seen the socioeconomic journals make their presence felt more clearly. Beyond that, the publications cited more frequently fall among the general geographical publications that seek to combine both nature-related and social subject matter.

The centres predominating are the Institute of Geography and Spatial Organisation of the Polish Academy of Sciences, as well as the Faculty of the Geographical Sciences of the University of Łódź, which declined in importance abruptly when publication of the aforesaid *Biuletyn Peryglacyjny* ceased.

Only to a very limited extent have the latest (post-2000) publications been able to find a place for themselves in the world subject literature. What cannot be ascertained is the degree to which a weakening in the quality of work being carried out is responsible for this trend, or else the very poor and often anachronistic solutions being applied when it comes to disseminating Poland's own scientific literature in geography. To be mentioned here first and foremost is the lack of professional websites for geography publishers that would include, for example, contents pages and summaries and abstracts in English together with search engines capable of being registered in the world bibliographic base. Contributing to this is the irregularity of issue of publications, plus frequent delays with printing, as well as technical shortfalls regarding the quality of publications.

When set against other national publications, those of Poland in the geographical field appear quite similar. Furthermore, a comparison with publications from other CEECs (former communist-bloc countries) sees Poland in a more favourable position. The geographical publications are beginning to lose out to competition on the part of related titles to which geographers are ever more willing to turn when seeking to publish their work, precisely because of the greater scope of impact these enjoy.